לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה ג.

לומר שאם מקיימין כו'. התרה זו לא עובדתם היא אלא שאין מצווין לקיימן ואם יקיימו לא יקבלו שכר: **אם לא כריתי יומם ולילה.** אם לא כריתי שכתבתי שתהא נוהגת יומם ולילה והיינו תורה דכתיב (יהושע א) והגית בו יומם ולילה וכתיב (דברים כט) אלה דברי הברית: ה' דהשתי ירושה וכתבה בפוף מעשה בראשית לדרשה זו והכי משמע ויהי ערב ויהי בקר יום הששי של שבת בסיון שעתידין ישראל לקבל התורה: **השמעם דין.** מתן תורה: **בחלב ירחה.** שמא לא יקבלו ישראל התורה ותחזור הארץ לתוהו ובוהו: **ולכסוף.** כשקבלוה בנעשה ונשמע שקטה: **נמרוד.** השליך את אברהם אבינו באור כשדים על שלא קיבל עליו לעבוד עבודת כוכבים שנאמרה לבני נח ואברהם בן נח הוא שלא היה בשעת מתן תורה ועל שם כך נקרא אומרפל כיליל מעבדין (עירובין נג.) שאמר והפיל אברהם בכבשן האש: **שלא נאחז על הגזל.** דכתיב[2] מה מצאת מכל כלי ביתך אפי' מכין אפילו המנק אפילו ממטו והחמן הדר בבית חמיו עשריס שנה כשיוצא אינו טוטל עמו כלי קטן ובני נח נצטוו על הגזל ויעקב קיים: **כיוסף שלא נאחז על העבירה.** אשת איש נאחזה[3] ולא באשת חבירו (סנהדרין דף נח.) ויוסף קיים: **ואליהו בן ברכאל** לא גרסינן דישראל הוה דלמפרשינן בגבא בתרא בהשותפין (דף טו:): **בערב שבת.** בעולם הזה: **ולא היום לעשותם.** בעולם הזה: **ולא למחר.** דאינו יכול לעשותם לעולם הבא: **בטרוניא.** בעגילה: **בראש גגו.** רוב תמשיתן על הגגות שאין גגותיהן משופעין: **מקדיר.** [לשון נוקב כלומר] מנקבת בכח חוט גדול כמו מקדרין בהרים דעירובין (דף נח.) ענין נקב וחתך: **בתקופת תמוז.** שנוהגת ומוסכת על שלשה חדשים עד יום תקופת תשרי הוא תקופת תמוז: **ונתקה את מוסרותיו.** על ה' ועל משיחו קאמר לע"ל דכתיב[4] למה רגשו גויים ולאומים יהגו ריק כלומר ונתקה מצות סוכה שבטילו עליו:

לומר שאף על פי שמקיימין אותן אין מקבלין עליהם שכר ולא[5] והתניא היה רבי מאיר אומר מנין שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול תלמוד לומר[1] אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים לוים וישראלים לא נאמר אלא האדם הא למדת שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול אלא לומר לך שאין מקבלין עליהם שכר כמצווה ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה[6] דאמר ר' חנינא[7] גדול המצווה ועושה יותר משאינו מצווה ועושה [אלא כך] אומרים [העובדי כוכבים] לפני [הקב"ה] רבש"ע ישראל שקיבלוה היכן קיימוה אמר להם הקב"ה אני מעיד בהם שקיימו את התורה [כולה] אומרים לפניו רבש"ע כלום יש אב שמעיד על בנו דכתיב[2] בני בכורי ישראל אמר להם הקב"ה שמים וארץ יעידו בהם שקיימו את התורה כולה אומרים לפניו רבש"ע שמים וארץ נוגעין בעדותן שנאמ'[3] אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי[4] (דאר"ש) בן לקיש[5] מאי דכתיב[6] ויהי ערב ויהי בקר יום הששי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין את תורתי מוטב ואם לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו[7] (והיינו דאמר חזקיה) מאי דכתיב[8] משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה[9] אם יראה למה שקטה ואם שקטה למה יראה אלא בתחלה יראה ולבסוף שקטה אמר להם הקב"ה מכם יבאו ויעידו בהן בישראל שקיימו את התורה כולה יבא נמרוד ויעיד באברהם שלא עבד עבודת כוכבים יבא לבן ויעיד ביעקב שלא נחשד על הגזל תבא אשת פוטיפרע ותעיד ביוסף שלא נחשד על העבירה יבא נבוכד נצר ויעיד בחנניה מישאל ועזריה שלא השתחוו לצלם יבא דריוש ויעיד בדניאל שלא ביטל את התפלה יבא בלדד השוחי וצופר הנעמתי ואליפז התימני[10] (ואליהו בן ברכאל הבוזי) ויעידו בהם בישראל שקיימו את כל התורה כולה שנאמר[11] יתנו עידיהם ויצדקו אמרו לפניו רבש"ע תנה לנו מראש ונעשנה אמר להן הקב"ה שוטים שבעולם מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת אלא אף על פי כן מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה ומי מצית אמרת הכי והא[12] אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב[13] אשר אנכי מצוך[14] היום היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום לעשותם ולא היום ליטול שכר אלא שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו ואמאי קרי ליה מצוה קלה משום דלית ביה חסרון כיס מיד כל אחד [ואחד] נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת[15] תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא שנאמר[16] ונתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו מקדיר והא אמרת אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו משום דישראל נמי זימני

כהנים ולוים וישראלים לא נאמר אלא האדם. משמע הכא דעובדי כוכבים נמי קרוין אדם ותימה דהא אמר בעלמא (ב"מ דף קיד:) דאין קברי עובדי כוכבים מטמאין באהל משום דכתיב אדם כי ימות באהל אתם קרויים אדם דכתיב (יחזקאל לד) ואתן לאני לאן מרעיתי אדם אתם אתם קרויים אדם ולא עובדי כוכבים קרוין אדם ואור"ת דיש לחלק בין אדם להאדם ולא קשיא מהא דכתיב גבי חירם (יחזקאל כח) ואתה (כן) אדם ולא אל ביד מחללך ואיכו אומר כן לקרותו אדם בלשון תשיבות אלא לגנותו בלשון בזיון ושפלות והא דכתיב בקוס עליו אדם רוצה לומר אדם ולא מלך ומדברים גבי המן (מגילה יא.) מ"מ ר"ל בקוס עליו אדום והא דכתיב מה יעשה לי אדם ר"ל אדם שהוא בזוי וא"ת הא אמר בפרק הסולם (גיטין דף מז.) יש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל לאחוי בה שיחין ומערות שנאמר והארץ נתן לבני אדם ואומר ר"ת דעובדי כוכבים נמי מיקרי בני אדם שרוצה לומר בני אדם הראשון וכפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (ב"ק דף נח.) האדמתי[17]: **שאפילו עובד כוכבים** ועוסק בתורה. פי' בשבע מצות שלהם דאינו בשאר מצות אמרינן בסנהדרין פרק ד' מיתות (דף נט.) עובד גלילים העוסק בתורה חייב מיתה: **הרי** הוא ככהן גדול. להכי נקט כהן גדול משום דכתיב יקרה היא מפנינים ודרשינן (הוריות דף יג.) מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים גבי ממזר מ"ח קודם לכהן גדול עם הארץ אבל עובד כוכבים העוסק בתורה הוא ככהן גדול: **גדול** המצוה ועושה. פי' מפני שהוא דואג תמיד לבטל יצרו ולקיים מצות בורא: **נוגעים** בעדותן הן. וא"ת והרי ראיה גדולה שקיימו שהרי שמים וארץ קיימים הם וי"ל דאין מוושבין בזו הראיה דאין אב מעיד על בנו ועוד י"ל שהם קיימים ממה שקבלו כדאמר אם ישראל מקבלים: **יום** הששי. תימה למ"ד[18] בשבעה בחדש נתנו עשרת הדברות מאי יום הששי וי"ל דיומא קמא לא אמר להו מידי משום חולשא דאורחא א"נ היתה ראויה ליתן בששי אלא שהוקשה משה יום אחד מדעתו[19]: **שלא** השתחוו לצלם. אומר ר"ת דצלם דנבוכדנצר לאו עבודת כוכבים הוא אלא אגדרטי עשוי לכבוד המלך והכי איתא דנקט גבי אברהם שלא עבד עבודת כוכבים וכחנניה מישאל ועזריה שלא השתחוו לצלם ואיתא נמי הא דאמרינן בפרק אלו נערות (כתובות דף נ.:) אלמלי נגדו לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא ואילו היה עבודת כוכבים ממש אם ושלים כי מדאגת שום יסורין שבעולם לא היו משתחוים לצלם כר' חנינא בן תרדיון (לקמן יח.) שאמו

ספוגין על לבו ליסרו ור"ע (ברכות סא:) שסרקו בשרו במסרקות פיות והיינו הא דפריך פרק מקום שנהגו (פסחים דף נג.:) מה ראו תגניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן לתוך כבשן האש פירוש היה להם להשתחוות לצלם כיון שלא היה עבודת כוכבים ממש ועוד ראיה מפ"ק דמגילה (דף יב.) מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל כלייה מפני שהשתחוו לצלם וכו' הם לא עשו אלא לפנים ואם היתה עבודת כוכבים היה להם למסור עצמן על קידוש השם ולישנא דקרא נמי משמע הכי דכתיב לאליהן לית אנן פלחין ולצלמך לית אנן סגדין משמע דתרי מילי הוו[20]: **יבא** בלדד השוחי וצופר הנעמתי ואליפז התימני. תורתא דתלמודא דברכה מקומות לא קפיד למנות בסדר[21] וכן הגיות והשביה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו (כתובות דף יא.): **היום** לעשותם ולא למחר לעשותם. [22]תימה אנשי ירושלים שהיו טורחין את שמע ולא היו מפסיקין בהיום על לבבך (פסחים נז.) ולפיכך הקפידו עליהם חכמים דמשמע היום על לבבך ולא למחר על לבבך ומה יש לחוש בזה כיון שכך הוא אמת כדמשמע הכא ויש לומר דהתם איכא למיעבי היום ממש וכן למחר ממש אבל היום לעשותם בקרא דבתשלום שכר כתיב (דברים ז) ומשלם לשונאיו ותשלום שכר הצדיקים הוא לעולם הבא:

ומניתין

מסורת הש"ס

ה) כ"ק לח. סנהדרין נט., ב) כ"ק לח. [פס.] קידושין לא., ג) [נ"ל ואר"ש], ד) [לקמן ה. שבת פח. ע"ש], ה) [בר' ע"ז ואתר חזקיה], ו) [שבת פח.], ז) [עי' תוספות כ"ב עו: ד"ה אליהו וכפירוש רש"י דהכא], ח) [לקמן ד: עירובין כב.], ט) [נ"ל היום לעשותם היום לעשותם וכו'], י) [נכ"מ], כתקופת], כ) [כרלשית לא], ל) [שם כ:], מ) [בהלים לא], נ) [וע"ע תוס' יומא סח. ד"ה ולאן ותוס' סנהדרין נט. ד"ה אלא ותוס' נדה ע: ד"ה ולאן נגיע ותוס' כ"ק לח. ד"ה אלא ותוס' כ"ב נח. ד"ה מגיין ותוס' מיר נד. ד"ה לון], ס) [שבת פו:], ע) [כלאיתא בשבת פז.], פ) [עי' תוספות כתובות לג: ד"ה אלמלי ותוס' פסחים נג: ד"ה מה].

תורה אור השלם

1. וְשַׁמַּרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם אֲנִי יְיָ׃ ויקרא יח ה
2. וְאָמַרְתָּ אֶל פַּרְעֹה כֹּה אָמַר יְיָ בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל׃ שמות ד כב
3. כֹּה אָמַר יְיָ אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וָלַיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי׃ ירמיהו לג כה
4. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי׃ בראשית א לא
5. מִשָּׁמַיִם הִשְׁמַעְתָּ דִּין אֶרֶץ יָרְאָה וְשָׁקָטָה׃ תהלים עו ט
6. כָּל הַגּוֹיִם נִקְבְּצוּ יַחְדָּו וַיֵּאָסֵפוּ לְאֻמִּים מִי בָהֶם יַגִּיד זֹאת וְרִאשֹׁנוֹת יַשְׁמִיעֻנוּ יִתְּנוּ עֵדֵיהֶם וְיִצְדָּקוּ וְיִשְׁמְעוּ וְיֹאמְרוּ אֱמֶת׃ ישעיהו מג ט
7. וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַמִּצְוָה וְאֶת הַחֻקִּים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לַעֲשֹׂתָם׃ דברים ז יא
8. נְנַתְּקָה אֶת מוֹסְרוֹתֵימוֹ וְנַשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵימוֹ׃ תהלים ב ג

גליון הש"ס

תוס' ד"ה יבא וכו' ובו' יבן הגיורת. יכן בפסחים דף סט ע"ב במתני' וכומן שנא בשמה: ד"ה היום ובו' תימה אנשי ירושל. עי' פסחים נז ע"ש:

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ח מהל' ת"ת הלי' יג סמג עשין יב טוש"ע י"ד סימן רמו סעיף ו:

מוסף רש"י

אלא האדם. ר"מ דלית ליה לאתם קרוין אדם, וכ"ש היא דדלים לה במסכת יבמות (סנהדרין נט:). יום הששי. מאי שנא דסמיך ה' כיוס נמר מעשה בראשית, מלמד שהתנה בו'. הששי משמע הששי המיוחד ענין הקום אחר, כדאמרינן בעלמא (חולין צב.) הירך המיוחנת, אף כאן ויהי ערב ויהי בקר של נמר בראשית תלוי ביום הששי, והוא ו' בסיון שנתנה בו תורה, מריבוי דה' ביום יום נמי הא (שבת פח.). בתחלה. קודם שאמרו ישראל נעשה ונשמע, יראה. שמא לא יקבלוה ויחזור הטיוס לתהו ובוהו מכל'ן, ולבסוף. כשקבלוה (שם). ולא למחר לעשותם. דאין מצות לעתיד (לקמן ד:). שלאחר מיתה לעתיד לבא אם בא לקיים מצות אינו מועיל, דמי שעברה בעבר שבת יאכל בשבת (ערובין כב.).

רבינו חננאל

ומגלן דלא קיימום דכתיב עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים וגו' ותני רב יוסף ראה שלא קיימו שבע מצות: תניא היה רבי מאיר אומר מנין שאפי' עובד כוכבים ועוסק בתורה הרי הוא כישראל שנא' אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים לוים וישראלים לא נאמר אלא אדם וכו' עד יבאו מכם ויעידו בישראל שקיימו את התורה יבא נמרוד ויעיד על אברהם שלא נחשד על עבודת כוכבים. לבן יעיד ביעקב שלא נחשד על הגזל. אשת פוטיפר תעיד ביוסף שלא נחשד על העבירה. דריוש יעיד בדניאל שלא נחשד על התפלה. נבוכדנצר יעיד בחנניה מישאל ועזריה שלא השתחוו לצלם. אליפז התימני ובלדד השוחי וצופר הנעמתי שקיימו את התורה שנאמר יתנו עידיהם ויצדקו אלו ישראל ישמעו ויאמרו אמת אלו עובדי כוכבים. אומרים רבש"ע תנה לנו את התורה

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com